

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **E. Š.Š.**, zastúpenej JUDr. I. R.R., proti žalovaným **1/ M. F.** a **2/ A. F.F.**, o **odstránenie dažďových zvodov**, vedenej na Okresnom súde Vranov nad Topľou pod sp.zn. 5 C 252/2006, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 13. mája 2009, sp.zn. 10 Co 88/2008, 10 Co 89/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 13. mája 2009, sp.zn. 10 Co 88/2008, 10 Co 89/2008 vo výroku, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa z 24. júna 2008, č.k. 5 C 252/2006-161 **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Vranov nad Topľou rozsudkom z 24. júna 2008, č.k. 5 C 252/2006-161 zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyňa domáhala odstránenia dažďových zvodov z tej strany rodinného domu a hospodárskej budovy žalovaných 1/, 2/, ktorá susedila s jej pozemkom, ktorému zodpovedali parcely KN č. X. a KN č. X.kat. územie H.. Zároveň vyslovil, že o trovách konania rozhodne osobitným rozhodnutím po právoplatnosti rozsudku. S poukazom na ustanovenie § 127 Občianskeho zákonníka dospel k záveru, že objektom rodinného domu a hospodárskou budovou (sklady) žalovaní 1/, 2/ nezasiahli do pozemku žalobkyne, lebo obidva objekty sú osadené na pozemku, ktorý vlastní. Dažďové zvodov na hospodárskej stavbe tvoria príslušenstvo strechy, ktoré je súčasťou tejto stavby

a umiestnením zasahujú nad pozemok žalobkyne, ale neobťažujú ju nad mieru primeranú. Pozemok môže žalobkyňa užívať, lebo obmedzenie v šírke odkvapového žľabu alebo dažďového zvodu nie je obťažovaním nad mieru primeranú. Toto umiestnenie bolo dohodnuté účastníkmi ešte v roku 1990.

Krajský súd v Prešove na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 13. mája 2009, sp.zn. 10 Co 88/2008, 10 Co 89/2008 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny v zmysle § 219 O.s.p. potvrdil a zároveň ako vecne správne v zmysle § 219 O.s.p. potvrdil aj uznesenie súdu prvého stupňa zo dňa 14. mája 2008, č.k. 5 C 252/2006-144, ktorým prvostupňový súd priznal znalcovi Ing. M. F., CSc., bytom Š.Š., znaleckú odmenu za podaný znalecký posudok a doplnok k nemu vo výške 11 624,--Sk. Mal za to, že prvostupňový súd na základe vykonaného dokazovania vo veci samej správne rozhodol, avšak vec nesprávne právne posúdil, keď zistený skutkový stav subsumoval pod ustanovenie § 127 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd vec právne posúdil podľa ustanovenia § 126 Občianskeho zákonníka a ustálil, že ak by rozhodol v zmysle žaloby žalobkyne a nariadil odstránenie dažďových žľabov, ktoré sú súčasťou stavby, týmto právnym zásahom by spôsobil, že dažďová voda by stekala na pozemok žalobcov (odvolací súd mal zrejme na mysli žalovaných 1/, 2/ - pozn. dovolacieho súdu) a tým by spôsobovala škodu a to by bolo v rozpore s dobrými mravmi.

Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu, čo do výroku, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, podala dovolanie žalobkyňa, ktorá navrhla rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania odôvodnila ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p. tvrdiac, že postupom súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom a realizovať procesné práva vyplývajúce z čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Za takú vadu označila skutočnosť, že odvolací súd vec prejednal a rozhodol na pojednávaní dňa 13. mája 2009 napriek tomu, že jej právna zástupkyňa ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní z dôvodu kolízie pojednávaní a požiadala o jeho odročenie. Mala za to, že kolízia pojednávaní u právneho zástupcu v spojení so skutočnosťou, že trvala na osobnej účasti svojej právnej zástupkyne, je dôležitým dôvodom na odročenie pojednávania. Namietala, že odvolací súd dôvod, pre ktorý právna zástupkyňa žalobkyne o odročenie pojednávania požiadala a svoju neúčast' ospravedlnila, neskúmal. Taktiež namietala, že odvolací súd porušil ustanovenie § 213 ods. 2 O.s.p., keď ju nevyzval

na vyjadrenie sa k možnému použitiu ustanovenia § 126 Občianskeho zákonníka. V dôvodoch dovolania rozoberala skutkový a právny stav veci.

Žalovaní 1/, 2/ navrhli dovolanie žalobkyne zamietnuť a zaviazat' ju k náhrade trov dovolacieho konania v sume 190,11 €.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr to, či dovolanie žalobkyne smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

V danej veci rozsudok odvolacieho súdu nevykazuje znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 1 a 3 O.s.p., pretože nejde o zmeňujúci, ale potvrdzujúci rozsudok, vo výroku ktorého odvolací súd nevyslovil, že je dovolanie proti nemu prípustné a nejde ani o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. Dovolanie nie je prípustné ani podľa ustanovenia § 238 ods. 2 O.s.p. z dôvodu, že dovolací súd vo veci doposiaľ nerozhodoval.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky

len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

So zreteľom na žalobkyňou tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že v prejednávanej veci jej súdom bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm.f/ O.s.p.).

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky : 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. O taký prípad v prejednávanej veci ide.

K odňatiu možnosti žalobkyne pred súdom konať malo podľa jej názoru dôjsť tým, odvolací súd vec prejednal a rozhodol na pojednávaní dňa 13. mája 2009 napriek tomu, že jej právna zástupkyňa ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní z dôvodu kolízie pojednávaní a požiadala o jeho odročenie.

Dovolací súd dospel k záveru, že žalobkyňa vytýka túto vadu konania dôvodne.

Z obsahu spisu vyplýva, že odvolací súd nariadil vo veci pojednávanie na 13. mája 2009. Predvolanie na toto pojednávanie bolo doručené právnenému zástupcovi žalovaných 1/, 2/ dňa 30. apríla 2009 a právnej zástupkyňi žalobkyne dňa 4. mája 2009 (č.l. 207 spisu). Podaním zo dňa 11. mája 2009, doručeným odvolaciemu súdu dňa 13. mája 2009 (č.l. 209 spisu) právna zástupkyňa žalobkyne ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní z dôvodu kolízie so skôr nariadenými pojednávaniami na Okresnom súde Košice II (predvolania na pojednávanie predložila vo fotokópii) a zároveň požiadala o jeho odročenie, nakoľko žalobkyňa so substitučným zastúpením nesúhlasila a trvala na jej osobnej účasti na pojednávaní. Odvolací súd predmetnej žiadosti nevyhovel, pojednávanie vykonal v neprítomnosti žalobkyne a jej právnej zástupkyne a vo veci meritórne rozhodol.

Podľa čl. 48 ods. 2, vety prvej Ústavy Slovenskej republiky, každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestanným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva, alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Obsahom tohto práva je irelevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými predpismi, porušuje ústavnoprávne princípy (napr. II ÚS 85/06).

Občiansky súdny poriadok upravujúci postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní ústavou zaručené právo osobnej prítomnosti na súdnom konaní zabezpečuje tak, že

ukladá súdu, ak zákon nestanovuje inak, aby nariadil na prejednanie veci pojednávanie, na ktoré predvolá účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná, pričom predvolanie musí byť účastníkom doručené tak, aby mali dostatok času na prípravu (§ 115 ods. 2 O.s.p.). Je potom na účastníkovi, či svoje právo využije, ale nie.

Zúčastniť sa pojednávania právnej veci pred súdom je neodňateľným právom každého účastníka konania a to v každom štádiu postupného procesu, pokiaľ zákon nestanovuje inak, ak na tomto svojom práve účastník trvá. Zákon v ustanovení § 101 ods. 2 druhá veta O.s.p. určuje len jednu výnimku z toho práva účastníka, za ktorej sa môže vec prejednať i v jeho neprítomnosti - t.j. ak riadne predvolaný účastník sa na pojednávanie nedostavil a nepožiadal z dôležitého dôvodu o odročenie pojednávania.

Podľa § 101 ods. 2 O.s.p. súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní. Ak sa riadne predvolaný účastník neustanoví na pojednávanie, ani nepožiadal z dôležitého dôvodu o odročenie, môže súd vec prejednať v neprítomnosti takéhoto účastníka; prihliadne pritom na obsah spisu a dosiaľ vykonané dôkazy.

Dôležitosť dôvodu, ktorým je odôvodňovaná žiadosť neprítomného účastníka o odročenie pojednávania (§ 101 ods. 2 O.s.p.), posudzuje súd vždy podľa konkrétnych, individuálnych okolností prípadu. Či sú v tej – ktorej veci dôležité dôvody pre odročenia pojednávania dané, posudzuje súd, a nie účastník konania. Existenciu dôležitého dôvodu môže súd preveriť len zo skutočností, ktoré sú mu známe v čase posudzovania žiadosti účastníka o odročenie pojednávania.

Žiadosť o odročenie pojednávania je podložená dôležitým dôvodom pre odročenie pojednávania vo všeobecnosti vtedy, ak účastník tvrdí také skutočnosti, ktoré sú vzhľadom k svojej povahe spôsobilé jeho neúčast' na pojednávaní ospravedlniť, t.j. také, ktoré mu neumožňujú sa na pojednávaní zúčastniť, riadne brániť svoje práva a oprávnené záujmy a súčasne sú vážne (dôležité, ospravedlniteľné), ako z hľadísk objektívnych i subjektívnych. Súd má pritom zvážiť závažnosť dôvodov na odročenie pojednávania. V každom prípade musí mať na zreteli práva účastníkov konania, ku ktorým nepochybne patrí právo na prejednanie veci v ich prítomnosti (prítomnosti ich právnych zástupcov).

Dôležitým dôvodom pre odročenie pojednávania pred súdom môže byť aj kolízia s iným pojednávaním právneho zástupcu účastníka konania, ak od účastníka nemožno spravodlivo požadovať, aby si zvolil iného zástupcu. Ak v takom prípade súd, napriek žiadosti o odročenie pojednávania, prejednal a rozhodol vec v neprítomnosti účastníka a jeho právneho zástupcu, odňal účastníkovi možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (R 41/2002, R 32/2002).

V posudzovanej veci z obsahu spisu vyplýva, že právna zástupkyňa žalobkyne svoju neprítomnosť na odvolacom pojednávaní odôvodnila kolíziou s inými, skôr nariadenými pojednávaniami a nesúhlasom žalobkyne so substitučným zastúpením. Z tohto dôvodu požiadala o odročenie pojednávania. Ospravedlnenie neúčasti a žiadosť o odročenie pojednávania z dôležitého dôvodu boli odvolaciemu súdu doručené pred začatím pojednávania. Ak teda odvolací súd za danej skutkovej situácie prejednal a rozhodol vec v neprítomnosti žalobkyne a jej právnej zástupkyne, odňal jej možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p.

Dovolateľka v dovolaní ďalej namietala, že odvolací súd porušil ustanovenie § 213 ods. 2 O.s.p., keď ju nevyzval na vyjadrenie sa k možnému použitiu ustanovenia § 126 Občianskeho zákonníka.

Dovolací súd dospel k záveru, že žalobkyňa vytýka aj túto vadu konania dôvodne.

V zmysle § 372p O.s.p. sa na konania začaté pred 15. októbrom 2008 použijú predpisy účinné od 15. októbra 2008, ak nie je ďalej ustanovené inak.

S účinnosťou od 15. októbra 2008 Občiansky súdny poriadok (zákon č. 384/2008 Z.z.) v ustanovení § 213 ods. 2 O.s.p. ustanovuje, že ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Úmyslom zákonodarcu, ako to vyplýva priamo z dôvodovej správy k zákonu č. 384/2008 Z.z., bolo týmto ustanovením v praxi zabrániť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí. Uvádza sa v nej, že účastník tak bude mať možnosť vyjadriť sa k novej aplikácii

doposiaľ nepoužitého ustanovenia, resp. inštitútu na zistený skutkový stav. Ustanovenie posilňuje právo na spravodlivý proces tým, že účastník bude môcť až po samotné rozhodnutie argumentovať a predvídať možné rozhodnutie súdu.

Výzva odvolacieho súdu je plnením osobitného druhu tzv. mandučnej povinnosti opravného súdu. Podstatou tejto poučovacej povinnosti je zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom a teda zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania. Ustanovenie právneho predpisu je pre vec rozhodujúce vtedy, keď odvolací súd mieni toto ustanovenie urobiť právnym základom pre rozhodnutie vo veci samej.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa žalobu žalobkyne zamietol, keď s poukazom na ustanovenie § 127 Občianskeho zákonníka dospel k záveru, že objektom rodinného domu a hospodárskou budovou (sklady) žalovaní 1/, 2/ nezasiahli do pozemku žalobkyne, lebo obidva objekty sú osadené na pozemku, ktorý vlastní. Zo zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom, konanom dňa 13. mája 2009 (č.l. 213 spisu), z neúčasti na ktorom sa právna zástupkyňa žalobkyne ospravedlnila a ktoré žiadala odročiť, vyplýva, že predsedníčka senátu poučila prítomného právneho zástupcu žalovaných 1/, 2/, ako aj žalovaných 1/, 2/, podľa § 213 ods. 2 O.s.p. o možnosti použitia ustanovenia § 126 Občianskeho zákonníka v uvedenej veci. Nakoľko sa právna zástupkyňa žalobkyne ani žalobkyňa predmetného pojednávania nezúčastnili, mal odvolací súd aj právnu zástupkyňu žalobkyne vyzvať, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrila. Keďže tak neurobil, zaťažil konanie vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Je pritom právne irelevantné, že nesprávne právne posúdenie veci prvostupňovým súdom podľa § 127 Občianskeho zákonníka a potrebu použitia ustanovenia § 126 Občianskeho zákonníka v danej veci uviedla žalobkyňa ako odvolací dôvod v podanom odvolaní.

Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne.

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutom výroku podľa § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 1. decembra 2010

JUDr. Vladimír M a g u r a, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová